

Előfizetési ár: egész évre 12 frt, fél évre 6 frt, negyed évre 3 frt.
Beigazítási díj: 6-hasábos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beigazításért 30 kr. — A „nyilt-tér”-ben 4-hasábos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, esütőfőtökön és szombaton.

Az előfizetési pénzek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a. intézendők. — Bermentetlen levelek el nem fogadhatók.)

Előfizetési felhívás

„FÜGGETLEN LAPOK”

1868-ik évi folyamára.

Miután a „Független Lapok” a jövő év első napjától kezdve, mint kath. politikai napilap, fognak megjelenni, melyekhez minden hétfőn megjelenendő „Irodalmi és tanügyi heti közlöny” is lesz csatolva, van szerencsénk ezennel t. cz. olvasóinkat tiszteletteljesen figyelmeztetni, hogy, miután lapunk kiállítási költségei ezentúl tetemesen megnövekedtek, kénytelenek vagyunk az eddigi előfizetési árakat is némileg felemelni, és pedig olyképen, hogy a „Független Lapok”-nak

Előfizetési ára:

egész évre 20 frt,
fél évre 10 „
negyed évre 5 „

A „Független Lapok”-nak minden előfizetője ingyen fogja kapni a „Hétfői Lapot” is. Azonkívül elfogadjuk külön előfizetést a „Hétfői Lap”-ra is; és pedig

egész évre 6 frt. — kr.,
fél évre 3 „ — „
negyed évre 1 „ 50 „

Együttal bátorkodunk azon eddigi t. cz. előfizetőinket, kik két vagy több negyed évre előfizettek, tiszteletteljesen megkérni, hogy az eddigi hozzájuk beküldött díjakat az új előfizetési árak összegeig kiegészíteni kegyeskedjenek.

Az előfizetési pénzek alulírt kiadó hivatalhoz intézendők.

Pest, 1867-iki decz. 10-ikén.

A kiadó hivatal,
3 korona-utca, 18. szám.

Pest, december 16.

Alkalmunk volt a napokban egy szép számú gyülekezet tanácskozásait hallgatni, hol a mozesvallásnak emancipációja forogva szőnyegen, az egyik szónok szavára felhangzott egyszerre a katolikusok emancipációja is.

Megvalljuk őszintén, hogy mi, kik a katolikus kérdés megoldását tűztük lapunk főfeladatául, s e kérdéssel tüzetesen foglalkozunk, saját érzelmeink által meglepettünk.

A megnevezésen döbrentünk meg. Jó Isten, gondolánk magunkban — Angliában vagyunk-e pár évtized előtt, hol

Nagybritánia egyik országának népe valóságért küzd az anyaország erős protestantizmusa ellen, vagy a középkor valamelyik vallásvillongó szakába jutottunk-e egyszerre, hogy ilyesekről lehet szó?

De a gyűlés magyarul beszélt, nem feledehtük, hogy Pesten vagyunk, tudtuk, hogy Magyarországon apostoli király uralma alatt vagyunk, s megemlékeztünk, hogy in hoc regno Mariano léteztünk.

Es még is katolikus emancipációról lehet szó!

Mi még a jelenet bizárságát emelte azon körülmény volt, hogy a népes gyűlésben kevés kivétellel jobbadán katolikus, és héber vallásuk voltak s végkép egységes lón a közös emancipáció kifejezése, s a két elnyomott felekezet szónokai kölcsönösen buzgokoltak egymás emancipációjáért.

Midőn mi e jelenetet egyszerűen elmondjuk, nem lehet, hogy ne érezzük a borzasztón komoly tanulságot, mi ebben rejlik.

Az uralkodó hatalmas egyház hívei a nehezen türt felekezet embereivel egyenlő sorsba helyezve érzik magokat, s együtt adnak a közös óhajtnak kifejezést az elnyomás megszüntetésére.

Es egy petitió lón fogalmazva az országgyűléshez, melyben a katolikus ügy rendezése is mint közóhajtnak hangsúlyoztatott.

Ez a dolog egyszerű lefolyása, mihez mint bevezetett tényhez felesleg a commentár.

Az ügy azonban nemcsak a gyűlés tartama alatt, de azontul is igen élénk megbeszélés tárgya lón, és noha a katolikus világiak annyira vitatott jogkivüli élethez nincs mit sokat felhoznunk, de a történet folyásával meg nem egyező indokolás s érvnek kell azt tartanunk, és köztévedésnek mondanunk, midőn ezen állapot kutféjenek a magas clerust akarják tekinteni.

Mi általában igazságtalan, és méltatlannak tartjuk, ha valaki hazánkban a magas clerusra is a külföldi mértéket akarja illeszteni, azaz: az onnan vett eszmék szerint akar itélni a magyar clerus szelleméről itt is. Ennek egész történetünk ellenmond.

Ha a multban lehet a magas clerust hibáztatni, az azon mulasztás vagy elegendő erély hiánya volt, minélfogva az egyház esalhatlan kizárólagos jogait engedte részenként a hatalmas kormány által elfoglaltatni.

Az állam bevette a clerust a kormány minden főbb dicasteriumaiba, behelyezte a főtörvényszékekbe, de ennek fejében az egyház egészen járomba-vette.

Már Mária Terézia királynéknak a püspököknek nevezetes jogait vette el.

Józsefcsászár a polgári hatóság beavatkozását, sőt rendelkezési tehetőségét az ol-tárig bevitte.

Később is, midőn aztán szelidültek az

egyház felett az idők, a kath. iskolák feletti rendelkezést, tehát a nevelés legfontosabb ügyét, és a kegyes alapítványokat azaz: az egyház s iskola fenntartására szolgáló alapokat mindig kezében tartotta a kormány, abban a clerusnak igen mellékes s alárendelt szerepet engedvén.

Az elnyomás egyházi ügyeinkben tehát egyenesen az abszolút törekvés műve a kormány részéről.

Mi a magas clerust illeti: mi csak tényekre szoritkozunk, s nem akarunk történetünk régibb némely fényes lapjára utalni, de maradjunk korunkban:

Főpapoktól politikai mozgalmaknak lendületet várni — kábaság volna. Ők semmit a mi felforgatás vagy destructiv hat, nem támogathatnak a nélkül, hogy állásukat ne profanálják.

De, hogy a nemzet óhajtaival, a törvénnyel ha meghoztatott, a koreszmékkel, melyek a vallást nem támadják meg, ne tegyék magokat ellentétbe, ez a mit tőlők az ország várhat.

Nem mutatták-e meg 1848 ban, hogy midőn az új átalakulás inevitabilis tény gyanánt állt előttük, noha pol. állásukat ingatta meg legérzékenyebben, mitem tettek ellene nemcsak, de dézmáikat önkényt adták oda, s azonnal az ellenzés egyetlen kísérlete nélkül azon tanakodtak: mily állást vegyenek a dolgok acceptált új rendében?

S ki magának ma a fáradságot veszi, az akkor kimondott elveket elemzés alá venni, be kell teljes elismeréssel vallania s tisztelettel kell kalapot emelni-e azon püspöki kar előtt, mely megértve az idő intését, oly egyszerre fentalálja helyzetét s alkotásaiban ha azon idő szellem-követelményeit túl nem szárnyalta, bizony mögötte egy vonallal sem maradt.

Amde mondjátok erre nagy bölcsen: igen, de rohanó idő kényszerítette az ily engedményekre!

Jól van. Legyen. De nem abban áll-e a hatalom minden bölcsessége, hogy midőn az óra üt, megértse az idő követelését, és önkényt fogadja el azt, mit az erőszak megelőzésére áldozatul hozni kell.

Ki ennél is többet kíván, az természetellenit követel, avval nincs mit vitatkozni.

Balatonvidék, decz. 12.

Levelemet azzal kezdem, a mi találkozások alkalmával a társalgás bevezetése szokott lenni: a z idővel.

Pesten sem szokott ugyan a tél vékony nankin blouse-ban megjelenni; de hozzánk az idén valóságos farkas bundában, jeges hajzattal, esőgős szánkón lépett be.

A vidék, délnek és nyugatnak, merre csak a szem lát, mint Siberia terül előttünk, s a gyakori viharok irtózatot tánczot járnak a Balaton hullámain.

De mind ez csekélység, valóságos tréfa a szellemi élet azon szép erjedezésével szemküz, mely bájos tavasznak, gyümölcsöző nyárnak előjele. A politikai tevékenység nálunk is kizűdömokra szólítja a bazafiakat, s társaséletünk élénksége, Hymfi korát hozza emléktünkbe vissza.

Ki tudja, nem termi-e meg e korszak szónokát, költőjét nálunk is, mint az előbbi mozgalmas napok a Kisfaludykat, Berzsenyit és Nagy Pált adák a hazának e vidékérről!

De hagyjunk fel a jóslatgattal; a komáromi kalendárium eltálatja egykor az égháborút, de ez nagyon régen történéhetett . . .

Fontosabb az, a miről én önkkel néhány őszinte szót váltani szeretnék. Feltéve, hogy velem szóba cserkednek.

Lapjukat olvasva, nem titkolhatom el, miszerént többször támadt beem ezen gondolat: mit akarnak önök?

Politikai rovataikban correct kath. szellemű politikát követnek. A hazai ügyekben valóságos anti Kossuthiánerok; a kormány iránt őszinte kritikuskok. Egyházi vezérekkel, a hitelvek sértetlenségének határai között a nemes szabadság oly szép és tapintatos kifejezését adják, hogy az olvasó lelkét elcsábítják, megnyerik.

Hanem a mérget önök lapja, nem a szerkesztőségi irodából, hanem a vidéki íróktól hozza.

Nincs kifogáson lapjuk irodalmi értéke ellen. Tekintélyes és illetékes uraktól hallám, hogy e tekintetben kifogást tenni önök ellen nem lehet.

De van igen is némi aggodalmam lapjuk irányja ellen egyházi tekintetben.

Azt mondom: aggodalmam; mert nem hiszem, hogy önök ha csakugyan rosszat akarnának, oly nyíltsággal tették volna közzé mindazon gáncsolódásokat, kritikákat és megjegyzéseket, melyeket önök a vidékekről kapván lapjukba kinyomattak.

En azt teljesen értem, hogy az alsópapság rokonszenvez önök irányzatával; de épen ettől tartok én, hogy önökre nézve ezen pont leszen a vöröspostós horog, melyen kelepeczbe jutnak.

Am hiszen azt önök nem tagadhatják, hogy tudósítók egy része pap, és mivel lapjuk a névtelenség alezját vette fel, igen könnyű bátor harcossá válni!

Az egység elve nálunk alap, azt ha kettő vágjuk, hitelveink sarkételét semmisítjük meg. A presbyterianismus egyházunk szervezetében oly apocryph, mint a demokrat rendszer, mely a népet teszi pappá, egyházzá.

Mit akarnak tehát önök?!

Azt hiszik talán, hogy a modern cultura lehet szabály az egyház számára, s hogy az egyházat csak oly könnyű szemmel lehet arra a kaptára húzni, mit a naponta változó korszellem magán hord?

Ugyan mit tennének önök, ha például egy napra döntő akaratot nyerhetnének a magyar egyházi ügyek fölött?

Mert fel kell tennem, hogy őntudatos program szerént dolgoznak, s hogy szellemükben tisztán él legalább alakja a mintának, melyre önök a magyar egyház világi ügyeit vonni szeretnék.

TÁRCZA.

Aesthetikai tanulmányok.

A zenészet.

A szem által a dolgok külső mivoltát veszszük észre, a mely, minthogy lelkiállapot kifolyása, többféle következtetést enged nekünk a belvilágba. A fül benső életről tudósít, mely a test szerkezetétől, tömegétől s alakjától függetlenül jelenkezik.

A hang úgy keletkezik, hogy a test minden részecskéje sajátos, lebegő mozgásba jő; e mozgás a legkisebb rezgésre is érzékeny levegő által jut el hozzánk, fülidegeinkkel felfogjuk azt s támad a hang. A hangzó rezgés nem más, mint a részecskék többé vagy kevésbé szabályszerű lebegése. A levegőnek hullámzó mozgása támasztja a hang érzetét. Sok ily mozgás egyesüléséből keletkezik a hang: tebát sok, gyorsan egymást követő légrézgetésre van szükségünk, hogy érthető hangot halljunk.

A benső mozgás, mely a hangot előidéz, sok körülménytől függ: függ először a parányok, részecskék egymáshoz állásától, beltermészetüktől, összefüggessüktől, tömörségüktől, ruganyosságuk s egyenletességüktől. E mellett a test külsajtsági is tekintetbe jönek, valamint a testnek külvilág-hoz viszonya. P. o. ha egy ércdarabot megütünk, nem csak tömege, alakja, hogy t. i. egyenes-e vagy görbe, foly be a hang minőségére, hanem a hang-

erőnek kifejezőjéül szolgál. De már a lelkes lényeknél nem úgy van; náluk a lélek által benső élet tudomására is jutunk, habár e léleknyilatkozat a testi világ ezerféle kényszerítésén alapul. De ezen élettől a felsőbb lényeknek azon képesség is meg lón adva, hogy hang által benső állapotjukról tudósítsanak. Ez egy esomó külvilágonyól függ. A magasbb fejlettségű lényeknek hangtehetségük változatos.

Az állatok hangjait sem lehet egészen mellőzni, még pedig azért, mert nálunk is a hang állapotot fejez ki. Az embernél a nyelvben az állatország azon élőnyeit, hogy a belállapotokra képes közelebből világot deríteni, teljesen kifejlődve látjuk. A hangok már abban nem csak tom-pább, vagy tisztább érzés tolmácsai, hanem szellemi felfogás képviselői is. A magánhangzók a csodálatos nyelv alaphangjai. Ők pedig ismét a legsajátságosabban fűgnek a rájuk határozó befolyásra, körülök önkényesen csoportosuló magánhangzóktól. Csak is a nyelvben képviselnek a hangok bizonyos határozott, az általános lélekállapoton már jóval túlméno felfogást. Benne az egyes hangok élesen külön vannak választva s az elválasztott részek egyesítve. A jaj- és örömfelkiáltásban, a nevetésben, meglepetés, az aggodalom hangjaiban egy belállapotot látunk határozatlanul kifejezve; míg a szó által a lélek bel és külállapotai vannak együtt érvényesítve. A gondolatnak lesz kifejezőjévé.

A hangművészet határai, csak magát a pusztá hangot véve fel, egyfelől a testekben rejő tompa s határozatlan hang-erők, másfelől a hang szellemi felfogásig való emelkedése a nyelvben. Tudjuk, mi igazító hatással van ránk a zene; erőknek kifejezőjéül szolgál. De már a lelkes lényeknél nem úgy van; náluk a lélek által benső élet tudomására is jutunk, habár e léleknyilatkozat a testi világ ezerféle kényszerítésén alapul. De ezen élettől a felsőbb lényeknek azon képesség is meg lón adva, hogy hang által benső állapotjukról tudósítsanak. Ez egy esomó külvilágonyól függ. A magasbb fejlettségű lényeknek hangtehetségük változatos.

Az állatok hangjait sem lehet egészen mellőzni, még pedig azért, mert nálunk is a hang állapotot fejez ki. Az embernél a nyelvben az állatország azon élőnyeit, hogy a belállapotokra képes közelebből világot deríteni, teljesen kifejlődve látjuk. A hangok már abban nem csak tom-pább, vagy tisztább érzés tolmácsai, hanem szellemi felfogás képviselői is. A magánhangzók a csodálatos nyelv alaphangjai. Ők pedig ismét a legsajátságosabban fűgnek a rájuk határozó befolyásra, körülök önkényesen csoportosuló magánhangzóktól. Csak is a nyelvben képviselnek a hangok bizonyos határozott, az általános lélekállapoton már jóval túlméno felfogást. Benne az egyes hangok élesen külön vannak választva s az elválasztott részek egyesítve. A jaj- és örömfelkiáltásban, a nevetésben, meglepetés, az aggodalom hangjaiban egy belállapotot látunk határozatlanul kifejezve; míg a szó által a lélek bel és külállapotai vannak együtt érvényesítve. A gondolatnak lesz kifejezőjévé.

ez egész a végletig fokozódhatik. A mi néma, ránk nézve érdektelen. Természetellenes hatást gyakorol ránk, ha valahonnan hangot akarunk kicsalni s nem sikerül. A lárna másfelől elbódít, elkábit. Ellenben az összhang gyönyörködött; élet hullámzik benne s örömmel hallgatjuk.

A zenészet is, mint minden művészet az emberrend s szabadság-szereteten alapszik. Ennek helyes keresztülvitele által nyeredünk remekművet.

A magasságuk s mélységük szerint meghatározott hangoknak hosszú sorozatában bizonyos lépéseket különböztetnek meg. Minden ily fokozat ismét bizonyos modor szerint be van osztva. Belőlük támad a hangművészet egész szervezete. A rend, mely szerint a zene hangjait felosztották, nem volt minden időben s minden népeknél ugyanaz. A miénk egy rendszeres hangosztály, de nem állott egyedül s nem ez volt minden rendek kezdete.

Ma a hét lépésű hanglatorjtót használjuk. Az octáva-nyolozás felosztás — teszi a főosztályt; két hang van a két végén, melyek rezgés-gyorsaságokra nézve olyan arányban vannak egymáshoz, mint I a II höz, azaz az egyik két anyyi rezgést csinál, mint a másik. Ez általános osztályon belül vannak aztán azon sok hang közül, mely köztük létezik, más felosztás alá eső hangok is sorozva.

A hangváltás abban áll, hogy valami hirtelen csendül s aztán megsz. nik. Egy pillanat alatt támad s elműlik ismét. Azon idő alatt, a meddig tart, él s életét nyilvánítja. Ha már most egy esomó ily hang egymás után jő, egy ús utáni következősükben bizonyos rendnek kell mutatkozni. Rhythmusnak mondják a zenében azt, a mi meghatározozza, hogy a hangoknak bizonyos törvényszabta

Ne sajnálják idejüket és fáradságukat, írják meg ezt nekem akár magán levélben, akár a lapban. Nem kívánom, hogy ezen soraim a nyilvánosságra hozassanak; s ha önként az mégis tennék, javítsák ki kérem, mert én nem mai gyerek vagyok, s oly szép nyelven írni nem tudok, hogy az megállhatna a sarat. De gondolataimat meg ne másítsák. Ez ellen lapok útján foguék tiltakozni.

Pozsonyi, váci, miskolci és egyéb vidéki tudósítók diadalmasan hirdetik a nagy lelkesedést, melyet lapjuk ott keltett, s a ragaszkodást, mely irányában mindenfelé mutatkozik.

Nálunk is vannak jóvaló papok, és mondhatnám liberálisok is; de engedjék meg azon t. írónak, az egyházi ügyek körül másként gondolkodik is találatnak szép számmal.

Különb az is tagadhatlan, hogy fölléptükkel a katolikus érdekek iránt sok szűnyádó kebelt rokonszenvre keltettek. S mert a legjobb szándék iránt is talál gáncot a gyarlóság, innét van, hogy feszültebb figyelemmel nézzük önként ujszeri irányzatát.

Önök, ha Isten áldását adni fogja, nagy eredményeket arathatnak, csak ne engedjenek bal fogalmaknak t. keblükben.

Egy pillanatig sem merem gyanúsítani önként vallásos meggyőződését, és nem akarok kételkedni jóakaratait felett sem; de lássák, gyarló ember vagyok én is, sok csalódás ért, s a rajongás korszaka nem nyomok nélkül múlt el fölöttem.

De más részt környékbeli barátaim között is vannak, ki e tekintetben velem egyetértenek, sőt aggodalmasabbak, mint én vagyok.

Nyugtassanak meg önként, s hálásak leszünk az elismerés által, mely a munkás törekvést megilleti. *) r-k

Magyarország éjszakai közlekedési érdekeiről.

II.

Gácsország után, mely éjszakai határainkat körül övedzi a keleten ott van Bukovina és Erdély.

Bukovinára nézve kevés mondanánk van:

Ezen kis országgal önállólag kevés érintkezéssük van kereskedelmi és politikai tekintetben.

A bécsi kormány megkísérelte Marmaros-Szigeten keresztül, aztán Besztereczen át összeköttetési vonalokat tervezni.

De oly kevés alapot birt ezen összeköttetések számára felfedezni, mi pedig a marmaros-i összeköttetést illeti kombinációban Szucsavával maga a bécsi közvélemény is oly határozottan ellene nyílvánult, hogy e tervelést feladta.

Lemberg különben Czernoviczczal összekötte lévén, Bukovina a lemberg-i vaspálya által érintkezik Magyarországgal s az Adriával.

Erdélyt illetőleg. A testvérháza számunkra kereskedelmi tekintetben a fekete tenger egyedüli útja.

Mint ilyen hozzá járulva a felette fontos politikai s unionalis érdekek már gr. Széchenyi mint közlekedési miniszter három fő vonalat jelelt meg hazánk kapcsolatának számára Erdélylyel.

*) Előleges czáfoglalat t. levelező úr sorait bátran közzéteszük. Sammifele ellenvetést sem tartunk kiesés-lónak, hogy azt figyelemre ne méltatnánk. In dubiis libertas. De a lényeges-és szükségesben, az egység elvét s ammifele tekintet miatt sem állozok fel. szerk.

módon, meghatározott időben kell egymást követni. Ily rend s a hangok illy szerű életnyilvánulása nélkül nélkülözni fogjuk a Rhythmust.

A hangok akár bizonyos egyforma időben követhetik egymást; akár pedig rendtelentül jöhetnek egymás után; annyi azonban meg van határozva, hogy egyhang egy-két vagy háromszor oly rövid s hosszú, tehát annyi ideig tart, mint a más. Az általános mértéket a „t e m p o” adja, mely azt határozza meg, milyen gyorsan kell a hangsorozatnak, mik egymással szoros kapcsolatban vannak, lefolyni, mint a hangok, ugy a szünetek is ama méretek által vannak meghatározva s mindkettő a tempónak van alá vetve. A tactus pedig nem egyéb, mint egy felosztás, a mi a hang-sorozat könnyebb felfoghatóságát van feltalálva.

Tudva van, mennyire szereti az érzelmeket iránt fogékony ember a rhythmust. Hogy pedig azon jelentős hatást megtegye, nem szükséges, hogy valódi hangokkal legyen egybekötve, melyeknek erejében s tisztaságában gyöngyörködünk. A dob például csak hangja s rhythmusa által hat, nincsenek megkülönböztethető hangjai s mégis csodákat művel. Az egyszerű rhythmus hang inkább az alsó műveltség-fokon szokott inkább tetszeni; a hangkör változatosságának szükségét nem érzik meg akkor annyira, vagy legalább nem kívánják. A tömeg azt véli remekműnek, a hol a tömören összefoglalt zenehangok élesen vannak beosztva. Ezt pedig leginkább tapasztalja egy éles tactusban irt tánczenében. Egy sonata, mi melyebb compositióval bír, azért szabálytalanabbnak tetszik előtte, mert határozottságát s nem könnyen felfogható szabályzottságát csak a műértő látja. Minél kiróbb, sebesebb menett a zenében a tactus: annál

Kettő a természetes völgyi nyílás vonalán t. i. a Szamos és Maros völgye.

Harmadik pedig egy vonalat, mely e két szélvidék közepén fekszik s e részben három vonalat vizsgálattott meg, mely ma már a Nagyvárad kolozsvári vonalban figyelva lón.

Mind a három vonal képes világkereskedelmi fontosságra emelkedni.

Francoziorszag központja Paris. Bécsen Pesten keresztül a fekete tenger Kolozsvárt érinti egy egyenes vonalban.

Ezen fekvése teszi az átmeneti kereskedés számára fontossá, mely akkor éri el rendeltetését, ha mindazon combinatió, mely ide utal végrehajtvá lesz.

E részben nagy fontossággal bír azon igen nagy horderejű pályaut, mely most vétetett munkába, értem a Kassa-Oderbergit.

Az éjszakai s keleti tenger, éjszak németföld áru két uton juthatnak a fekete tengerhez. Vagy Galliczián vagy hazánkon át.

Az ut közelebb hazánkon át s a mellett két fontos előnyben is részesedik a forgalom.

A fekete tenger alsóbb pontjához jut, s kikerüli Odessát, s ez által még azon előnye is van, hogy télen át nincs a jég miatt elzárva.

De, hogy az ut rövidebb legyen, a kassa oderbergi vonalnak folytatattani kell a kárpát-alján s érinteni a Szamosvölgyet átszélő vonalat, s megérintni a Szamosvölgyi utnak is Erdélybe.

Általános világkereskedelmi tekintetből ezen pályavonalok állnak előttünk, mint mérhetlen fontosságu tényezők hazánk kereskedelmi fontosságának emelésére.

Napjainkban, hol egyes országok elszigeteltsége megszűnt, s a kereskedelmi forgalomnak útjában nincsen korlát többé s a népek törekvése épen a verseny, s azon erőködés, hogy a forgalom minél nagyobb áramlását vonják körülbe, nekünk is kötelességünk hazai vonalaink megjelelésében felkeresni a világkereskedelmi verseny feltételeit s mennyire lehet pályavállalatainknál ezeket alapul vetni, s a természet által nyújtott előnyöket felhasználni.

A mint e tekintetben helyesen megjeleltük az irányokat, csak azontul kell a hazai benső érdekeket mérlegelés alá vennünk s mennyire lehet azon nagyobb érdekekkel kiegyenlitenünk, megjegyezve előre is, hogy ezek helyi óhajtsókkal talán, de országos érdekekkel nincsenek semmi ellentétben.

A hazai tekintetek sorában találunk több rendű most és messze jövőre kiható nézpon-tokat. Ezek közt legyen első, mely fontos-ságánál fogva az országvédelmi nézpon-t. Miről közelebb.

(Folytatjuk.)

Megyei és városi bizottmányok.

Igen szép mondat az: képviseleti rendszer, népképviselet; — még szebb, ha az a nemzet törvényei közé van iktatva; de még sincs igazi értéke, míg e szép szó gyakorlatiténnyé nem válik.

Nálunk különösen, hol municipalis rendszer van, s a megyék és városokban nem csak a tisztviselőket, hanem a képviselő bizottmányokat is a nép választja, kétszeres értéke volna a népképviseletnek.

inkább ragadja az embert a ténzra; a melódikus s harmonikus zene magasabb hangrendezése már inkább a szellemre hat.

Már most nézzük a hangrendezés más főle-külalakját. Minden lelki állapot sok egyes mozzanat összege, a melyek a legkülönműbb módon egyesülhetnek egymással. Feltéve, hogy zeneileg nyilatkozik, csak akkor lesz kerek egész, ha mindennemű kanyarulatai után visszatér oda, a honnan kiindult. Az ily, magában zárt egészet képező, ritmikailag s hangtanilag helyesen berendezett hangsort melódiának hívják. Szükséges kellékei, hogy egység s változatosság legyen benne, legyen kerek, egész, kezdettel, folytatással és bevégezéssel legyen beosztva stb. De a melódiában fő az ember érzelme, az érző, az élő, a szellemi lény. Szükség ugyan, hogy a lelkiállapot visszatükrözése a hangtan szabályaival legyen összekötve, mert különben nem lesz belőle harmonikus műre-mek, de nem fő dolog a szabályszerűség. Klasszikus becsünnek az olyan melódiát lehet nevezni, a hol egy lelki hangulat a megfelelő szép hangrendezéssel van érvényesítve, tehát a hol a ritmikus hangtani, harmonikus törvényeknek is olg van téve. Ha egyik vagy másik híjjával van, a művés-zeti czél el van hibázza.

Már most láttuk, miben áll a harmonia; egy hang harmonikus viszonyban all a másikhoz. Ez benső kapcsolatban van vele, amattól függ. Tehát egymáshoz illenek, kiegyesítik egymást s értel-jesbbé válnak. Ez leginkább akkor történik meg, ha egy lelki állapot közvetlen hangokban tör magának útát. Akkor az első hang mellé társul egy más. Annak erősítését szolgál. Minden ily benső rokon-ságban lévő hang a többi hangokhoz hasonló vi-

Sajnos, hogy ez ideig csak azt mondhatjuk: volna.

Mert míg a választásoknál, különösen a megyei és városi bizottmányok alakításánál nem az erény, képzettség és érdem részrehajlatlan elismerése, hanem pártoskodás, sógorság, komaság pajtáskodás ad irányt; addig azt állítani, hogy a képviselt nép igazán élvezi a képviseleti rendszer jótékonyosságát, annyit tesz, mint önmagát, vagy másokat ámitani.

Tekintsünk csak szét a megyei és nagyvárosi bizottmányokban, kiket találunk ott?

Kik azok, kik a nép nevében intézkednek és gazdálkodnak a népképviselet cége alatt?

E bizottmányokban az igazi érdem és képzettség csak véletlenül van képviselve a tagok egy része által: a többiek érdeme részint az, hogy vagyonosok, részint az, hogy a megyében vagy városban széles ismerettséggel bírnak; de ez nem volna még baj, — ha nem gazdálkodnának mások nevében e bizottmányokban oly sokan, kik elég ügyesek politikai hokusz-pokusz által a be-áulletes egyszerű választók előtt népszerűvé lenni, és a szerény érdemet, mely a tolokodáshoz nem ért, háttérbe szoritani.

Személyeket sérteni nem akarunk, de az igazat kimondjuk ott, hol annyi hiányt és vissza-élést tapasztalunk.

Van számos bizottmányi tag, kiknek politikai nézete oly Talleyrand-féle rugékonysággal bír, hogy 1848. óta minden újabb kormány alatt ott voltak a bizottmányok, a Comité-kben s. a. t.

Az első magyar miniszterium, s Kossuth gu-bernátorsága alatt, szintoly fúrge buzgalommal to-lakodtak, vagy is működtek, mint a Bach — Schmerling dicő korszaka alatt — és jelenleg.

Mondja valaki, hogy ezek nem született, vagy legalább is életfogytiglani bizottmányi tagok? —

Ezokről már el lehet mondani, hogy oly ügye-sek a közéletben, miszerint, ha toronyból dobnák le, mégis talpra esnének.

Pedig vannak köztük elegend, kikre a város biz-tonságát, rendet, tisztaságot vagy épen a municipális jogok védelmét alig lehetne bízni.

Azért szükséges, hogy e bizottmányok valahára czélszerű törvény által megróstatassanak.

Ha ma a megyéknél a bizottmányokat, a váro-sokban a képviselő testületeket józan kritika alá vetjük, érdekeltségük, tehetségük, érdemeik te-kintetében, s összevetjük azon elemekkel, melyek valóban jóguosultással bírnak, csak akkor látjuk minő keverékből állanak.

És ez okoz ma adminisztrációban, politikai el-járásokban s mindenben annyi hátrányt.

Ha a képviseleti rendszer érdekében nem codificált törvény, de időleges rendelkezés alakjában általános qualificatiók állítatnának fel, mi úgy hisszük, mind a bizottmányok színe a me-gyékben, mind a képviselő testület súlya a váro-sokban, tetemesen változnék minden hatóság nagy előnyére.

Ma a hatóságok régi jogaikat veszik igénybe, oly jogokat, mely a nép valódi képviselőit illetheti csak, de nincs meg az alap, mert főleg a megyék-ben, amint a bizottmányok alakultak, azt minden egyének lehet tartani, csak a megyei népképvi-seletének nem. P. I.

A törvényhozás működése.

A képviselőház decz. 14-diki ülése, miután köztudomású volt, hogy ez ülésben az államadósságok kérdése felől Deák Ferencz

szonyban áll — tehát ezek is épen úgy számbave-endők s a leggazdagabb változatosság van feltárva előttünk. Ez őszhang s őszhangtalanság vegyülé-kéből alakul a harmonia széles birodalma.

Egy melódiát harmoniailag erőteljesebb s szélesebbkörűvé lehet tenni. Több melódiát kell t. i. egymás mellé sorolni, de úgy, hogy mindenik saját életkifejezéssel bírjon. Már most ezen meló-diáknak harmonikus viszonyban kell egymáshoz lenniük. Vagy nyugottan követhetik egyik a másik után, mindegyik azért önállóan maradva, vagy pedig összesen egy új melódiában, mely mind-nyájok felett kiemelkedik, egyesülnek. A mint a szerelem vágyból, reményből, fölelemből, örömből és szenvedésből áll, a hol mind e különböző, sőt egymással ellentétes érzelmek az egy mindenhátó szerelű érzésben egyesülnek, úgy az ily melódiá-van alapitva, melyekből egybefoly.

Az építészetet megfogyott zenének mondják. E hasonlatban tovább menve, a zenemestert építő-mesternek képzelhetjük, a ki elkészíti a tervet, az eljátszó zenészek a munkások, kisebb daraboknál valóban terv és kivitelt egy által is megtörténthetik. Egy zeneszerzeménynek hasonlónak kell lenni egy könnyű épülethez: az egészet tekintetbe át lehessen látni, tehát minden hangnak tisztának, világosnak, helyesnek kell lenni. S bár hány száz legyen is, őszszhangzaniok

Az emberi hang s a lelketlen lények felhasználásából eredt készítmények képesek csupán műre-mekre szükséges hangok előhozására.

Az ásvány és növényvilág a legkülönműbb hangszereket adja, aztán sokféle anyagot fel lehet használni az állatvilágból is. Tompa, mint a bika-bömbölése, a bikaszarv hangja; tompa, recsegő a

főg nyilatkozni, rendkívüli érdekeltséget keltett fel. A karzatok már korán az ülés megkezdése előtt megteltek, a képviselők sietve foglalták el helyeiket s mindenki feszülten várta a pillanatot, melyben Deák majd megszólal.

Ez kevéssel az ülés megnyitása után történt.

Első szónok Olgyai Lajos volt, ki Tisza Kálmán indítványa mellett oly érthetlen beszédben nyilatkozott, hogy sem a gyorsírók nem jegyez-hették, sem a hírlap-írók nem tudnak beszédéből kivonatot adni.

Utána 11 órakor Deák Ferencz kelt fel, s 12 óráig eltartó beszédében felsorolta mindazon okokat, melyek arra bírják, hogy a törv. javasla-tot úgy s azon szerkezetben pártolja, a miut az előterjesztve van.

Beszéde, miut rendszerint, úgy most is, vilá-gos, egyszerű, s erős logikája mellett csak is a tulajdonaival hat.

Azzal kezdte, hogy nincs a törvényhozási mű-ködés terén nehezebb helyzet, mint mikor a tör-vényhozó arról győződik meg, hogy valamely kér-dés nem mellőzhető megoldásának minden lehető-módja súlyos áldozatokkal jár.

Ilyen az államadósságok elvállalásának kér-dése.

Az nem jogi kérdés. Mert ha jogi szempontból tekintjük, egyszerűen azt mondanók: Nincs semmi köztünk hozzá, nem illet minket. Nem is tisztán pénzügyi. Mert e szempontból tekintve, bizonyos, hogy az államadósságok egy részének elvállalása minket egész államhozartásunkban gátol s így kétséget sem szenved, hogy tisztán pénzügyi szempontból ez nem tárgyalható. Így, ha lehetséges volna, hogy egyedül az említett szempontokra legyünk tekintettel, ha nagyobb kár nélkül — kimondhatnók azt, a mit e szempontokból kimon-danunk kellene, nagyon könnyű volna a meg-oldás.

A szőnyegen forgó kérdés — azonban kiválólag politikai, és csak összefüggésben egész politikai helyzetünkkel tárgyalható. Deák ennek folytán ki-jelenté, hogy a kérdést, csak is mint politikait, fogja részletezni s egyedül a politikai okok első-ro-lására szoritkozik.

Politikai közviszonyaink alapja a pragmatica sanctio.

Midőn őseink a fel. Habsburg házzal frigyre léptek, midőn a szabad királyválasztás ő jogáról lemondva, a dynastiának előbb férfi — majd nő ágát is öröklési joggal ruházták fel: ezt nemcsak azért tették, hogy uralkodójuk legyen, de érezték azt is, hogy a hazát az ellenség ellen egymagukban megvédeni nem képesek.

S az eredmény igazolta az uralkodó-ház s az ennek uralma alatt levő egyéb népekbe vetett remé-nyét, mert segélyükkel leverették az ellenség s az ország integritása helyreállított.

Az az ellenség, mely akkor létezett, a török, most már nem veszélyes, talán nem is ellenségünk, de nem fognak-e fenn egyéb okok, melyek a szövetségre intenek beuntünk? A sors országunk-at oly nagy hatalmak közé helyezte, melyeknek bármelyike, midőn azt hinné, hogy vajgainak és terveinek útjában állunk, minket — saját erőnkben bizakodókat — bizonyosan elsöpörne.

De ha kétségtelen az, hogy szövetség nélkül fenn nem állhatunk, kérdés, kivel kössük azt. Itt Deák kimutatá, hogy érdekeink s a viszonyok önkénytelenül is Ausztriára intenek. Ha valamely idegen nagy hatalommal szövetségünk, a beol-vasztás veszélye fenyegetne, ha keleti kisebb szomszédainkkal — s itt Deák eléggé világosan a dunai confederatióra célozott — hazánk területi épsége s az egymásba ittköző számos érdek miatt könnyen jöhetnek saját szövetségeseinkkel oly sar-

mereven feszített bőr hangja. Továbbá az áll anyagból a hírokat is felhasználják.

A haragot, az orgonásit, a hegedűt vehet-jük fel — az utóbbit a hírokkal bevont teknősbé-kahéj alakjában, — mint az ásvány-növény-és állatvilág képviselőit a zenei hangszereken.

Vegyük elő néhány hangszert a jelentősbbek közül s jellemezzük őket röviden.

Nénelly hangszernek az a természete, hogy esu-pán természet erők közbejárásával, alakja s helyze-ténél fogva meglehetősen tisztaságú hangok jönek ki belőle. Az aeolhárfaiban p. o. a zene s a szél, mely meglebbenti a hírokat s belőle kicsalja az emberm-vészileg kifinomodott füllére oly természetentülilag ható hangokat. Az orgonában hasonlóképen a síp-pek a levegőtől hozatnak rezgő mozgásba; mi alatt az ember is játszik rajta. A művész vezeti s rendezi a meghódított természetereket, a nélkül, hogy maga rájuk befolya. Sajátságos erő van azért e hangszereben. Hatalmas, nagyszerű, merev, emberi hozzájárulástól független, leghalkabb hau-jaiban, mint legerőteljeseb viharában, örökké ön-álló: ez az orgona működési ereje.

A játékos megnyitja a berohanó légfolyamnak az útát s ki jelöli irányát, de magukra a hau-gokra semmi befolyása nincs, nem képes erejével erősbíteni, vagy lágyúságát olvadozóbbá tenni. Szólani, haragsni kezd, de úgy látszik, hogy a természeterek csak azért vannak megigázva, hogy annál erőteljesebben mutassák hatalmukat.

Az állatvilágból is. Tompa, mint a bika-bömbölése, a bikaszarv hangja; tompa, recsegő a

lódásokba, mely meghihathatna.

Szivemből szomszédországok badságukat, kifog-adni szavát az a hang, mely mind óhajítja, hogy e fel, mely végre a Igy meg va-sanctió, ha nem i-gét, hazánk érde-megkötésekor vé-ződvé, óhajtania-teljesen megfele-zatok volnának

Szövetkezett deleure, szövet-támaszul szolgál

Már pedig gok egész össze-álta ő Felsege-tetemesen lanka-zetség nagyobb-ítton elvesztésük nem fogadásában

Tehát nem semmit, hanem hazánkra.

Deák a pé-dekre utal, mely ezer millió, mel-de nem méltány-nék ki Európa u-len indítjuk a sé-gunk ellen az e-nevezetes tényez-lásában nem nél-

De magunk érdekeit s ekkor nyos viszonyai-nyújtja e két lát-czát évszázadok 45-ban — s e hi-retén is van — nem vállalása, a német pártot is, ként a viszonyok kijelenti, hogy a járulni az állam-lására.

De akármit előtt döntő slúly-oly teher, mely fel Ausztria szét-nyok akkor val-csatlakozni s az hatalom, mely vállálja az állam-hagyja Magyar-Lombard-Velenc-landiától, az ut-kellett vállalnia

S hogy mié a fentebbiekben bizonyára teljes

De azt mot szág közvélemé-gyülés kijelenté-járulni, s 65-ben most az ígér-et képviselők legu-s a választók se-lamadósságot az

A közvélem-meglehet, hogy

Deák a m

hogy bárom for-tozik: Isten, lel-lelkiismerete n-de megnyugvás

S miután lalta egybe őss-

sanctióban meg-azért kell fennt-ezéljának több-zánk biztonság-meg vagyok gy-ságok elvállalás-erőnkhez mért-gyünk, az örök-képesek nekün-támaszt nyújtan-mében töltik me-delmi kötelessé-azt el nem bírja-meghíusul; mi-lásának megtga-a sértett érdeke-ellen, a mi a volna; miután lamadósságok Ausztria népeit szövetségesebbé-déséről pedig ő-közésbe hozva, tán végre meg

tséget keltett megkezdése foglalták el a pillanatot, an történt, volt, ki Tisza len beszédében nem jegyezk beszédéből ez kelt fel, ta mindazon törv. javasla a mint az most is, vilá ett csak is e nybozasi mű- mitor a tör. valamely kér minden lehet ásának kér szempontról Nincs semmi em is tisztán e bizonyos, e elvállalása gától s így n pénzügyi a lehetséges empontrokra nem nélkül — kból kimon- na a meg- a kivalólag sz politikai folytán ki- politikait, okok elsorol- pragmatia zsal frigyre os jogáról — majd nő et nemcsak de érezték magukban ló-ház s az vetett re- ellenség s a török, lenségünk, melyek a országun- melyeknek gyainak és erünkben ség nélkül k azt. Itt viszonyok valamely k, a beol- tiki kisebb lágosan a k területi dek miatt el oly sar- az áll lüt vehet- éknösbé- évény- és on. entösbek hogy esu- s helyze- jönek ki zél, mely embermü- tenülilag epen a si- sba; mi vezeti s a nélkül, erő van ti, merve, abb hau- ökké ön- nyamuk a hau- erejével á tenni. hogy a va, hogy t.

lódásokba, mely magát a szövetséghez ezéjút is megírhathatná. Siveimből óhajtom — folytatá — hogy ezen szövetségi országok fenntarthatassák alkotmányos szabadságukat, kifejthessék állami létüket. Soha se adná szavát az annexialis politikához. Óhajta, hogy velük mindig barátságban legyünk, de nem óhajta, hogy e barátságot oly szövetség válsá fel, mely végre a barátságot is lehetlenné tenné. Így meg van győződve, hogy a pragmatica sanctio, ha nem is vesszük számba törvényes jelle- gét, hazánk érdekeire szüntoly szükséges, mint megkövetelők volt, s miután erről meg van győ- ződve, óhajtaná, hogy e szövetséghez ezéjútján teljesen megfeleljen, habár e végett súlyos áldo- zatok volnának is szükségesek. Szövetkezünk főkéj közös és kölcsönös vé- delemre, szövetkezzünk, hogy egymásnak biztos támaszul szolgáljunk. Már pedig bizonyos, hogyha az államadósá- gok egész összegét a Lajthántulra hártanók, az által ő Felsége többi népeinek védelmi erejét tetemesen lankasztók s ekkor a védelmi kötele- zetség nagyobb mértékben háromlván reánk, ez áton elvesztenők azt, a mit az államadóságek el nem fogadásában nyerhetnők. Tehát nemcsak e tekintetből nem nyernők semmit, hanem vele más veszélyeket idéznők fel hazánkra. Deák a pénz hatalma s azon ezernemű ér- dekre utal, mely ezzel összefonódott. Ha a három ezer millió, melylyel Ausztria tartozik, a mi jogos, de nem méltányos vonakodásunk folytán töröltet- nek ki Európa népeinek vagyonából, magunk el- len indítjuk a sértett érdekeket Európaszerte, ma- gunk ellen az egész európai közvéleményt, oly nevezetes tényezőt, melyet államéletünk consolidá- lásában nem nélkülözhetünk. De magunk ellen zúdítjuk a lajhántali népek érdekeit s ekkor az ő anyagi jólétüket is alkotmá- nyos viszonyainkkal. Deák itt mesteri rajzban nyújtja e két látszólagos ellentétes érdekek har- cát óvszázadokot át, arra figyelmeztetve, hogy 45-ben — s e hiba, mint beváll, az ő lelkiismer- tetén is van — ép e kérdés, az államadóságek el nem vállalása, ingerelte fel ellentük a liberalis német pártot is, s ki tudja, nem fordulnak-e más- ként a viszonyok, ha az első magyar miniszterium kijelenti, hogy a méltányosság alapján kész hozzá- járulni az államadóságek egy részének elvállal- lására. De akármit határoznánk is, — s ez sokak előtt dörözt sláyllyal fog birni, — az államadóságek súly teher, mely elől nem menekülhetünk. Tegyük fel Ausztria szétbomlása esetét. A német tartomá- nyok akkor valószínűleg Németországhoz fognak csatlakozni s azt hisszük; hihetjük-e, hogy azon hatalom, mely felbomlasztja Ausztriát, magára vállalja az államadóságek összes terheit és szűzen hagyja Magyarországot? Ott van Belgium, ott Lombard-Venezé. Midőn ez előbbi elszakadt Hol- landiától, az utóbbi Ausztriától: mindkettőnek el kellett vállalnia az államadóságek reá eső részét. S hogy miért most s ép most vállaljuk el, erre a fentebbiekben előadott annyi tekintet szól, hogy bizonyára teljesen fölösleges volna ez részletelni. De azt mondják, hogy a közvélemény, az or- szág közvéleménye ellene szól. 61-ben az ország- gyűlés kijelenté, hogy kész az államadóságekhoz járulni, s 65-ben, mikor mindenki tudhatta, hogy most az ígért beváltására kerül a sor, a 61-diki képviselők legnagyobb része újra megválasztott s a választók sehol sem kötötték ki, hogy az ál- lamadóságot az országgyűlés ne vállalja el. A közvélemény így nem tehetett az ellen. De meglehet, hogy megváltozott. Deák a meggyőződés melegevel emlité fel, hogy három forum az, melynek felelősséggel tar- tozik: Isten, lelkiismerete s a nemzet. Ha Isten és lelkiismerete nem vádolhatja, fájdalmasan bár, de megnyugvással tűrné el nemzete kárthatását. „S miután meg vagyok győződve — így fog- lalta egybe összes okait, — hogy a pragmatica sanctioban megállapított szövetségést nem csak azért kell fenntartani, mert ha felbontanék, vagy ezéjútján többé megfelelni képes nem lenne, ha- zánk biztonsága volna veszélyeztetve; miután meg vagyok győződve, hogy ha mi az államadósá- gok elvállalását visszautasítjuk, vagy abban az erőkhez mért méltányosság határáig el nem me- gyünk, az örökös tartományok népei nem lesznek képesek nekünk a közös védelmére nézve azon támaszt nyújtani, melyet a sanctio pragmatica érte- lésben tőlük megvárhatunk, s ennek folytán a vé- delmi kötelesség nagyobb része ránk nehezédve, azt el nem bírják, s így a szövetséghez végzéjút- jának megírhás; miután az államadóságek ily elvállal- lásának megtagadásával Európa közvéleményét és a sértett érdekek nagy tömegét zúdítanók magunk ellen, a mi az országra nézve felette veszélyes volna; miután meg vagyok győződve, hogy az ál- lamadóságek méltányos részének elvállalásával Ausztria népeit alkotmányuk fenntartására is szövettségessé tesszük s az elvállalás megtaga- dásáról pedig érdekeinket az érdekekkel össze- tözésbe hozva, hazánk javát kockáztatjuk; miu- tán végre meg vagyok győződve arról is, hogy ha

mi visszautasítanók is az adóságek elvállalását attól meg nem menekülünk sőt még a birodalom feloszlásának esetében is reánk nehezédnek azok- nak tetemes része, mely a mostjavallott menyiség- nél kevesebb alig lenne, nyíltan és határozottan kijelentem, hogy az államadóságek azon részét, mely erőkhez képest a méltányosság határáig megy, elvállalni szükségesnek tartom.“ E szavakat zajos, hosszas helyeslés követte. S az ismételve megújult, midőn beszéde további folyamában kijelenté, hogy a törv. javaslatban kitett összeget méltányos s így elfogadhatónak tartja, hogy ennek költségvetésünk egyik tételét kell képeznie s így nem határozható meg a költ- ségvetésünk előterjesztése után, mint Tisza K. in- ditványozá, s különben is bármily költségvetést úgy lehet készíteni — és pedig indokoltan, — hogy végre is semmi fölösleg sem marad fenn. Végül megezőfalta azon ellenvetéseket, melyek a solida- ritásra nézve felhozattak, mit semmi szín alatt sem fogadhatna el, s a jobb oldal legzajos helyeslése s éljenzése között fejezte be szavait. Deák beszédéből a lehető tökéletes kivonatot igyekezttünk adni, miután ez oly annyira felvilá- gosítja a kérdést s bizonyára meg is nyugtatja a kedélyeket, hogy minden elfogulatlan olvasó tiszt-ában lesz az indokkal, melyek a jobb oldalt a törv. javaslat elfogadására bírták. Szóltak ez ülésben még Madarász József, Papp Pál, Bernáth Zsigmond és Tisza Kál- mán (Madarász és Tisza nagy figyelmet keltett beszéddel) a törv. javaslat ellen; Vadnay La- jos, Kurecz György mellette; végül pedig a közp. bizottság elnöke: Kerpályi Károly hosz- szabb előadásban világítá meg újonnan az egész tényállást. A decz. 15. s 16-diki ülésekből egyelőre csak a legfőbb mozzanatokot említtük fel, fenntartva, hogy legközelebb az összes tárgyalásokra s nevezetesen azon indítványokra, melyekkel a baloldal az államadóságek törv. javaslat részletes megvita- tása s a kereskedelmi és vámszerződés tárgyalása alkalmával, Tisza Kálmán és Várady Gábor által föllépett, legközelebb visszatérünk. A decz. 15-diki ülés azzal vette kezdetét, hogy Bónis Sámuel benyújtá határozati javasla- tát a határvidekekre vonatkozólag. Erre Kiss Miklós interpellatiója következett, hogy az ál- lamvasúttársaság miért nem gondoskodik a pályá- főin összehalmozott gabonaféléknek az idő viszony- tagságai ellen való kellő betakarásáról, mire a közlekedésügyi miniszter közelébbre ígerte a fe- leletet. Fölvétetvén a napirend: az államadóságek törv. javaslat általános tárgyalása, a pénzügyi- miniszter hosszu zárbeszédben fejté ki mindazon okokat, melyek az ellenzék által felhozott érvek ellen szólnak. A vita ezzel be volt fejezve, s követ- kezett a szavazás, mely ezúttal névszerint volt. A szavazás eredménye az, hogy 229 képv. a törv. javaslat mellett szavazott, 110 elléne, 2 nem szavazott, 61 pedig távol volt. A törv. javaslat így általánosságban elfogad- tatott s ezzel az ülés végetért. A decz. 16-diki ülésben a pénzügyminiszter két törvényjavaslatot terjesztett elő. Az egyik a czukorvámra vonatkozik, a másik arra, hogy a most fennálló adók a mostani pénzügykezeléssel hagyassanak meg az 1868. I. negyedére. Ez tartal- mazza ama sokatemegetett újabb indennyt, mely a viszonyok természeténél követezőleg ugyan, de ennek dacára nem minden lehangoltság nélkül fog fogadtatni. Erre következett az államadóságek törv. javas- lat részletes tárgyalása, melyben hosszabb megvi- tatás után, a törv. javaslat pontonként is elfo- gadtatott. A ház erre azonnal a kereskedelmi és vámszerződés tárgyalá-ához látott, melyet Gorove István kereskedelmi miniszter két rendbeli előter- jesztése nyitott meg, az elsőben előterjesztvén azon módosításokat, melyeket a birod. tanács bizottsága ajánlt, a másodikban kifejtvén az összes okokat, melyek a szerződés megkötése mellett szólnak. Várady Gábor határozati javaslattal lépett fel, Tisza Kálmán ezt hosszabban védte, mire Kaucz Gyula replicázott. Midőn sorainkat befejeztük, a vita még élén- ken foly.

A kormány működése.

Vallás- és közoktatási mi- niszterium. A legszíntébb örömmel olvas- tuk a hivatalos lap mult szombati számában azon hírt, mely szerint ő Felsége a vallás- és közokta- tási magyar miniszter előterjesztése folytán meg- engedni méltotatott, hogy csakugyan a nevezett mi- niszterium által kiadandó „Néptanítók Lapja“ című népnevelési heti közlönynek jövő évi január 1-jétől számítandó félévi kiadási költségeinek fe- dezésére a magyar tanulmányi alaplól, annak idejében leendő visszatérítés kötelezettsége alatt, tizenhárom ezer osztrák értékű forint fordítsassék. A miniszternek ez ügyben legfelsőbb helyre be- nyújtott felterjesztése s a lap tervrajza a követ- kező:

I. A felterjesztés szövege: Legkegyelmesebb ur! Szükségű választási alapon felállított nép- képviselői alkotmányval bíró országban, hol a vármegyékre és az országgyűlésre való választá- sok által a nép nagy tömege oly jelentékeny be- folyást gyakorol az összes politikai életre, mint hazánkban, — ily országban, hogy a szabadságot a rend korlátai között és békésen élvezzék, hogy e polgárok minél kevésbé legyenek félrevezethetők s felizgatott szenvedélyek által elvikhathatók, hogy alkotmányos jogaikat valóban a közérdek javára gyakorolják: annak legfőbb biztosítéka, sőt felté- tele, az egész népnek minél nagyobb fokú mű- veltsége. A gondviselőstől az anyagi jólétnek gazdag forrásaival megáldott és mégis szegény országban, minő hazánk, mely szükséges állami kiadásait is jelenben főleg azért nem bírja kellően fedezni, mert iparában, kereskedelmében, sőt még terme- lésében is még azon államoknak is jóval mögöt- té áll, melyek természeténél alacsonyabb szegényebbek, de műveltebb lakossággal bírnak; ily országban minő a miénk, hol a nagyobb mérvű termelés, a gyárpar és a közlekedés gyors kifejlődésének egyik nagy akadályá épen a tanult és alkalmas munkások hiányában rejlik: csak a nép értelme- ségének, és ezáltal közvetve ügyességének és szorgalmának emelése által remélhetjük a közva- gyonosságot óhajtott állapotba segíteni. És a nép műveltségének az államháztartásban való előrendű jelentősége dacára is, a magyar szent korona területén a népiszkolai oktatás mily roppant elmaradott és rendezetlen állapotban van, Felséged jól tudja, s ennek rajzolásával aytai szí- vét nem szomorítom. Csupán azt említem fel, hogy az ország 18,735 helységében csak 14,836 nép- iskola van, és így (tekintetbe véve, hogy minden ily helységben, hol különböző vallásfelekezeti egyházközösségek vannak, rendszeren két-három is- kola van) legalább ötezer helységben semmi iskola sincsen; hogy az ország testvérfővárosaiban a legújabb számítások szerint a tanköteles gyerme- keknek fele, évenként mintegy 20 ezer gyermek, minden oktatás nélkül marad el. De a létező népiszkoláknak is nagy része oly állapotban van, hogy a növendékek alighogy az írást és olvasást (a műveltségnek még csak pusztá eszközeit) tanulhatják meg bennük. Népnevelésünk e szomorú helyzetében sürgős javítást igényelvén, rövid időn lesz szerencsém egy „a népiszkolai okta- tás szabályozó részletes törvényjavaslat“ ter- jeszteni Felséged elé, hogy azt Felséged előleges jóváhagyása után az országgyűlés asztalára tehes- sem le. Anonban az ügy sürgős voltánál fogva addig is igyekezem különbözősai oly intézkedéseket tenni, melyek a törvényhozás által e tárgyban eszköz- lendő reformok életbeléptetését előkészítik és köny- nyítik. Mindenekelőtt pedig magukhoz a néptanítók- hoz akarok fordulni, az ő figyelmüket s szellem- közreműködésüket akarom népnevelésünk javítá- sára felhívni, és ezáltal vett reformjaink felől szá- mukra tájékoztatást utmutatást adni. Népnevelésünk újra alkotásában korántsem szorítkozhatunk népiszkoláknak s tanítói hivatalok- nak felállítására s az iskolák szerkezetének meg- állapítására; hanem magát a tanítás módszerét kell átalakítanunk, új tantárgyakat kell behoz- nunk, és az egész nevelésnek új irányát és rend- szerét kell megszabnunk. Ennek keresztülvitele pedig népiszkolai tanítóink nagy részének képzet- lensege miatt jelenben majdnem lehetetlen volna. A népiszkolákban működő tanítóink nagy része nem csak, hogy rendes tanítóképzeidei tanfolyamot nem végezett, hanem az alsó elemi osztályokon fel- lül semminemű közép tanodai oktatást sem nyert. Ugy hogy az iskolában nem csak paedagogiai képzettséget nem szerzett, de még azon tantárgyak némelyikéből sem tanult semmit, melyeket tanita- niuk kellend. Tanítóink legnagyobb részének pedig a min- dennapi kenyeret is alig biztosító csekély fizetésük és társadalmi elszigeteltségük miatt nem volt sem módjuk, sem alkalmuk akár olvasásból, akár más uton iskolai tanultságuk hiányát utánpótolni, vagy ott szerzett ismereteiket tökéletesíteni. Ez okból látom szükségesnek, egy a /- alatti idemlékelt tervrajz szerint szerkesztendő népne- velési lapot a következő 1868-ik év folytán meg- inditva, hetenként kiadni, és „Néptanítók Lapja“ címmel a hazánkbeli minden nyilvános népiszkola tanítójának díj nélkül megküldeni. Sietek megjegyezni, hogy a lapot az ország- ban honos minden nemzetiségek nyelvén szándé- kozván kiadni, minden tanítónak az általa kívánt nyelven fogom megküldeni. A lap első rovatát képezendi a népnevelés és oktatás ügyre vonatkozó minden hazai kormány- rendeletek s országos intézkedések közlése. Az eddigi módon a kormány a tanügyre vonatkozó intézkedéseiről a tanítók nagy része tudomást sem nyerhet, vagy legfőbb mindnyájan csak a hivatalos közegék által, hosszadalmas uton és felette későn, gyakran még hézagosan is érte- stülhetnek rólok. Holott az oktatás ily haladásának érdekében szükséges, hogy a reá vonatkozó kormány-inté- zkedések felől lehetőleg közvetlenül és gyorsan le- gyen tudósítva minden egyes tanító. Különösen figyelembe veendő itt azon sajátla- gok viszony, melyben a közoktatási miniszter áll a tanítókkal általában. A miniszter az ország közok- tatásának nem pusztán adminisztratív kormányzója, hanem kell, hogy szellemi irányzója és vezetője is legyen. Valamint szintén a tanítók sem csupán végrehajtott közegéi a miniszter kormányzati rende- letének, hanem kell, hogy az országos tautervnek és az egész nevelési rendszernek saját iskolájuk körében bizonyos mérvben önálló keresztülvivői legyenek. Ezért egyáltalán nem elég, hogy az egyes miniszteri rendeleteket tudomásul vegyék és betü- szerint végrehajtsák, hanem bizonyos tekintetben be kell hatolnók a rendelkező kormány intencióba és célzataiba: fel kell világosíttatnók a tervezet

egése és részletei felől; meg kell nekik magyarázni az egyes rendeleteknek jelentőségét, horderejét és ezéjútját. Maga ez egy szempont szükségessé teszi, hogy legyen egy oly irodalmi közlöny, melyben a kor- mány közvetlenül és egyenesen szólhat a népisko- lai tanítókhöz. E mellett a lap legfőbb feladata leendő: a né- piszkolai tanítóknak először a szükséges nevelés- tani és didacticai elvek s módszerek felől tájéko- zást nyújtani, és másodsor: épen azon tantár- gyakból közölni voltak minél több ismereteket, melyekből helyzetüknek fogva a kellőnél kevesebb tanultságot szerezhettek. Ez utóbbit tartom nagyon fontosnak. A népis- koláknak egyik leglényegesebb, s eddig nálunk egyáltalán ügyelemre nem méltott feladatuk volna, növendékeiket leendő gyakorlati foglalko- zásukra képezni. Hazánk kiválóan földműves or- szág. Következéleg a népiszkolákban nagy súlyt kell fektetnünk a földműveléshez, az okszerű gaz- dálkodáshoz szükséges természetfajta ismereteknek és azok alkalmazásának tanítására. Eddigelő pe- dig még a rendes tanítóképzeidei folyamat végzett tanítók is épen az e nemű tárgyak felől szerezhettek legkevesebb tanultságot. Annál szükségesebb tehát az ismereteket s azok tanítását módját, ha máskép nem lehet, tehát folyóiratban közölni velük, s egyuttal utasítani őket bővebb forrásokra. Bizton remélem, hogy népiszkolai oktatásunk haladására tüdősen fog hatni, ha a szorosabban vett tudományos közlemények mellett, tanítóink e lapból időnként értesülni fognak a népnevelésnek hazánkban és a külföldi művelt államokban való jelen állásáról, s az e téren felmerülő jelentéke- nyebb mozzanatokról. A „Néptanítók Lapja“ kiadási költségeinek fe- dezésére megkivántató pénzüsszeget eszásári s Apostoli királyi Felséged magyar kormányának évi költségvetésébe befoglalva, az országgyűlés elé szándékozom terjeszteni. — Azonban, ha a lap megindításával ez időpontot beavárva, az a leg- közelebbi 1868-ik év első felében nem adhatnám ki, holott az ügy sürgős volta nem enged ha- lasztást. Ezért bátorodom eszásári és Apostoli királyi Felségedet legalázatosabban felkérni, miszerint méltóztatssék az ide mellékelt legfelsőbb elhatáro- zási tervet értelmében megengedni, hogy addig is, míg e tárgyat az országgyűlés elé terjeszthet- ném, az ezen alázatos felterjesztésben rajolt „Néptanítók Lapjának“ 1868-ik évi január 1-jétől számítandó félévi kiadási költségeinek fedezésére, visszafizetés feltétele alatt, a magyar királyi ta- nulmányi alaplól tizelőhárom ezer oszt. ért. forintot fordíthassak. Budán, 1867. évi nov. hó 28 án. B. Estvós József, s. k.

Lapszemle.

Magyar lapok. Lapjaink e napok- ban tömötten jutnak az olvasó kezébe. Tömötték belterjileg és mellékletekben. Az évfordulat napja közeledik mindenki lető- ről egy évet a jelen táblájáról s feljegyzti követel- ményei közé a jövő évnek reményeit. E fordulat, melyet az idő évenként rendszeren megtesz, legelőnebb mozgalmat a napi irodalom- ban idéz elő, de soha tán nagyobbbat mint most. Ez természetes is. A sajtószabadság az alkot- mány szárnyai alatt kimondatván, mint a tavasz nyíltával a nap melege, ha termékeny földre talál, gazdag tenyészetet hi életre. Nálunk is itélve a hirdetések halmazából nem talált terméketlen földre. De szellemi talajunk sokat hasonlít azon anyagi talajhoz, melylyel a ha- zában bírnak. Gazdag öserejű talaj ez a magyar föld, s mint mindenki tudja, könnyen felburjánzik, óriás dudva- tenyészet fenyegeti a hasznos növényeket, melyek- nek gyümölcseit csak a gazda józsansága bírja aztán megóvni az enyészettől. Most különösen bő- vér időjárásnak megyünk elibe, a gazda tevékeny figyelme annál szükségesebb. Különös rokonság létezik az ember és a la- pok életviszonya közt. Sok születik és sok hal el, a gyarapodás mégis halad, és a mortalitás mindig legnagyobb az ujon szülötteknél. Nincs apa, ki nagy reményeket ne kössön ujonszülöttének jövőjéhez. Így van ez az irodalom- ban is. Azért legmulatságosabbak is az új lapszül- löttek keresztleveléi, melyben születése s kereszt- apái mellett még jövendő nagy cselekményei is elmondatnak. De a sajtószabadság termékenyítő befolyása sehol sem nyilatkozik meglepőbb jelenséggé, mint a népirodalom körül. Megható azon gyöngéd sze- retet és önfeláldozás, melylyel sokan sietnek dol- gozni a nép javára s nekik özönnel vinni a tudás fá- jának gyümölcseit. Ingen az igaz nem osztogatja egyik sem a szellemi kincseket, de mi az a négy forint annyi mindenért, mit cserében adni ígérkezik a sok ke- letkező néplap. Más országokban — az igaz — másféle dol- gokat szokás a nép számára írogatni, és áruba bocsátani, mert az irodalom számbaveszi azon szük- ségeket is, melyeket a nép valósággal érez. Minálunk, ugy látszik, a nép boldogításán mű- ködni siető hazafiak azt hiszik: minden nép-nyo- mornak egyetlen orvossága a — politika. S minő politika boldogítandja a népet? Igazodjék el aztán annyi közt a szegény nép. Mindenik azt állítja egyhangon: ez a k a z e nyim!

Pár év előtt, de még tavál is mindenik csak alkotmány után kiáltott Ekkor boldogság lesz.

Most megvan az alkotmány, de ez 67-es, ez nem kell most, a 48-as kell — akkor lesz boldogság.

Igy beszéltek minden idő nép-emberei, kiknek mindig csak az nem volt jó, a mi van.

Annyi igaz, hogy hazánkban az irodalom oly szönnel nem vetette magát a népre, mint most.

Különösen a szélső bal több rendbeli néplappal lép fel, és minden telhető módon értékesíti Kossuth nevét.

Mindez politikai cseleokra van kiszámítva, hogy a következő választásokig a nép körében nagyobb hódítványokat tegyenek.

Mig a szélső bal így terjeszkedik, a kormány inkább központositja erejét.

A fő pártlapok maradnak ingatlanul, kivéve a szélső bal lapja, mely a balközép közegéhez hasonló alakúvá növeszti magát.

Hirdetésében a reklámok sajátságos nemét olvastuk: Felszólítja a közönséget, hogy tömegesen praenumeráljanak, miszerint legyen miből fizetni a sajtóperbeni bírságokat.

Ha ez succedálna, permanensé kell tenni az esküdtzéki bíráskodás ülését.

Szini Károly ugyan első volt, ki ezt fel találta s mint látszik neki sikerülni fog, de az ő közönsége más, mint a Magyar Ujságé; ennek madarai nem oly könnyen szállnak a kirakott lépcsőzöre.

KÜLFÖLD.

A francia kormány még mindig nem akarja hinni, hogy Monstiernek és Roubernak nyilatkozata a konferenciának valamit talán árthatott volna is. A „Moniteur“ azt írja, hogy a konferencia mit sem vesztett czélszerűségéből, ezért a konferencia iránti tárgyalások folytatandók.

De másként vélekednek mások. — Angolországban Stanley lord egy újabb interpellációra ismételte az ügyben már kétszer tett nyilatkozatát, csak hogy kétélyét a konferencia eredménye iránt sokkal határozottabban fejezte ki, mint ezelőtt: „En ő Felsőge kormányának a konferencia javaslat ügyében foglalt állását több ízben kifejtettem, úgy mond, és alig hiszem, hogy eddigi szavaimat ismételni szükséges volna.

Ha a kérdés, melylyel a konferenciának foglalkoznia kellene, megnyugtató módon tárgyalhatnánk, igaz, hogy ez Európára nézve mindenesetre nyereség volna. De az is igaz, hogy legkisebb bizonyossággal sem mondhatni, hogy az értekezlet általában össze fogna jönni. En részéről nem látok lehetőséget, mint lehetne a szent széknak, és az olasz kormánynak összehittközö igényeit szabályozni. Ha a célra bármily terv kerülne szönyegre, kötelességünk lesz, azt megfontolni. De én eddig nem látam semmi effle tervet. Ezen ügynek jelenlegi állása, és én nem mondhatok róla egyebet semmit.” — A „Times“ december 11-iki számában azt is mondta már, hogy a francia nép és a francia kormány már minieleőbb lemondhatnának a gondolatról, mintha az olasz közvélemény nem volna egy a pápa világi hatalmára nézve; következő számában pedig kijelenti, hogy Franciaországnak egy új meghívását a konferenciára az angol kormány csak is visszautasíthatná.

Berlinből is írják az A. Z. tznak: „A nehézségek és akadályok, melyek ezen értekezlet létrejöttének útjában álltak, csaknem legyőzhetlenek voltak, míg a tanácskozásoknak nem volt programja. E programot felállította most Franciaország; áll pedig ez azon követelésben, hogy a római szék világi hatalma megvédessék. De e program többé nem javaslat, mely felett táncszokni lehetne; Franciaországnak határozottan kijelentett akarata, hogy e követelésnek megváltoztatnia nem szabad; ezért ki van zárva minden értekezés. E körülmények között Olaszország részéről a konferencián való megjelenés lehetetlen. Poroszországnak bizonyonyal nincs érdekében, a szent atyának világi hatalma ellen törni, tekintettel kellvén lennie katolikus lakóinak igényeire. Így bekövetkezett az idő, melyben Franciaország, Olaszország és Róma kizárólag vannak hivatva arra, hogy ez ügyben meg egyezzenek.”

Az olasz parlamentben két társának multkorai számunkban közzétett beszédének értelmében nyilatkozott az indítványozók harmadika

Villa követ is. Az alap gondolat, mely az olasz követek házában tartott beszédekből kivihető oda nyilvánul, hogy fel kell hagyni a gondlattal, mintha a nemzetnek és a római kiránnak igényeit ki lehetne egymással egyeztetni és a másfélben meg nem oldható esomót adandó alkalommal ketté kell vágni.

Rómából magából is igen nyugtalanító híreket hoznak a francia lapok. Azt mondják, hogy a Garibaldi párt itt még mindig nagyon tevékeny, a felkelési bizottmány újlag mozog és izgató kiáltványokat terjeszt szét. Többily proclamatot a capitoliumban is felragasztottak. Rouher-nak nyilatkozata iszonyu izgatottságot szült volna Rómában; hivatalos körökben egy Francia- és Olaszország közötti ktszödbön álló nagyszerű összehittközörszörl beszélnek és a porosz-olasz szövetség megújításáról; azt is emlegetik, hogy Poroszország jelentékeny mennyiségű háttöltöt szolgált a florenzi kormányának; azt is tudják, hogy nemcsak Poroszország de Orosz- és Angolország is fel fogna lépni Olaszország érdekében; ha Franciaország az olasz egységet felbontani megkísértené. A „Courrier Francais“ azt is tudja, hogy Viktor Emanuel a miniszteri tanácsban Rouher nyilatkozatának hallatára azt mondta volna: „Franciaország már már kifáraszt engem. Ha megkísértené a kormányt teljesen népszerűtlenné tenni, én annak ismét meg fogom tudni szerezni tekintélyét, a francziellenes mozgalom előre állván. Egyelőre csak a sereg és az ország felfegyverezése legyen gondunk.”

Ily körülmények között nem esoda, ha Párisban feszült figyelemmel néznek az olasz követek házára és rendkívüli érdekltséggel várják az ülések eredményét, melyek mostanában épen ez ügygel foglalkoznak, és pedig, a mint látjuk, nem nagyon barátságos indulattal a francia politika iránt s nem érvényes egyetértésben a párisi törvényhozótestület nyilatkozatával. E gyűlések kimenetelétől függ a Menabrea miniszterium léte és ettől a Francia és Olaszország közötti — eddig csak a diplomatiai téren kitört ellenségeskedésnek formális, nyilt és határozott kitérés.

Le is foglalja a francia kormány az olasz újabb lapokat és paranoszt adott a Civita-Vecchia vidékén tanyázó csapatoknak, hogy készen álljanak bizonyos eshetőségek alkalmával Rómába visszatérhetni.

Nyilt levelezés az irodalom érdekében.

Tekintetes Szerkesztőség! Ha önköztől valaki jóhiszeműleg kérdezné, miben vélik okát annak, hogy nálunk a kath. irodalom csak fehérbőlöként mutathat fel egy egy eltévedt jobb munkát, önkö valószínűleg nem sokat válogatnák a szavakat, s nem tennének kitéréseket feleletükben, hanem nyilt öszinteséggel mondanák: a baj egyedül kitéje a pártatlan kritika hiánya.

A profán irodalom Kőlcsey, Bajza, Gyulai és Riedl bírálati törekvéseit mellett nyert oly beható correcturát, mely a műformák, nyelvezés és gondolatokély vívmányait hozta újabb prózánkba; az irodalom aesthetikáját, mely nélkül maradandó termékek nem szülemenek.

A kath. irodalom ugy látszik, mintha ezen eredményektől nagyobb részt idegen maradt volna. A most működő nemzedék feladata a mulasztásokat helyrehozni, a sikerre vitt kritikai elveknek alkalmazást szerezni, s mindig tisztább alkotások által a kath. szellemi termékeknek is megadni a nyelv és formatókély azon fokát, mely kiállja a versenyt a nagy irodalmi remekekkel.

Ily hosszú kitérés után, azonban ideje lesz, hogy lássunk ismét hozzá, megkezdett könyvtünk ismertetéséhez.

III. fejezetében szerző az állam és egyház közötti viszonyt tárgyalja, amint az 1848 előtt fennállott. Meleg, rokonszenves esettel rajzolja szerző a mult jó napokat: s a reminiscenciák lelkeben könnyű bocsánatot adnak, még az igazságtalanságok iránt is.

A mult iránti elegikus költészet s a jelentőli aggályos, sötét félelem vezeti szerző tollát, midőn a ker. állam eszményét csaknem valósultnak véli azon benső kapes által, mely a magyar egyházat az államhoz, illetőleg, a föfelügyelői jogokkal felruházott fejedelemehez kötötte.

Szeretem, hogy oly készséggel meg is bocsájta a sérelmeket, melyek épen a föfelügyelői jogokat viselő fejedelmek részéről egyházunkra érkeztek: de a könyörület ezen sentimentalismusa nem képes kedélyünket a történelmi hűség és prózai valóság tényeitől elvonni akkor, midőn alkotmányos jobb alakulásaink az anyai veszélynek kitett s többnyire nagy viszonzólagalattal járó kegyelem helyett, a szabadság, és önceslekvés egyedül üdvhozó és nemes terét nyitják meg egyházunk számára!

Éppen ezen pont az, melyben a mult emberei a jelen eszmék barátaitól elválnak, ha az állam és egyház közötti viszony jön vita alá. Az állam kath. jellege, mondhatnánk a 17. század közepe óta nálunk is merő külsőség volt, inkább ceremonia, semmint a törvény és kormányzat szellemében nyilatkozó élet, mely később ürességgé vált, s pusztítások okozójává a vallásos érzelmekek illettőleg...

Miután tehát az állam önközt szakította szét az egyházzal benső kapesot, szerző természetesen találja, hogy az 1848. 3. t. c. z. rendelete, mely a miniszteri ellenjegyzést meg az egyházi ügyekben is a törvényes érvényesség kellékül állítja — az egyházat oly elhatározásra bírja, melynél fogva az visszakövetelje önlátását, s magát egészen oly viszonyba kívánja helyezni, miusból áll például a protestans egyház, a felétős kormányhoz.

A fejedelem eddig sem gyakorolta személyesen apostoli jogát, közgei a helytartótanács és kancellária ténykedtek személyében.

De ezen viszony is felbomlik azáltal, mivel a 20. t. c. z. a tökéletes vallási viszonyosságot kimondá.

Az államegyháziügyi rendezés legelső pontja tehát a koronás fejedelem apostoli jogaiban rejlik. E jogok léteznek, és gyakoroltatnak. De épen ez okoz nehézséget, s nyit utat surlódásokra.

Mit tehet az egyház ily viszonyok között? kérde szerző. Lássuk, miként igyekszik a helyzet bonyulatait eloszlatni.

Az apostoli király hatalma köve van a III. S-ban kikötött ministeri ellenjegyzés által; a kath. tehát nem folyamodhatnak sérelmeik orvoslásáért apostoli királyukhoz. Miután tehát a koronában nem találhatják a katolikusok a sikeres védelem oltalmát — az országgyűlésben kellene azt keresniök.

Amit szerző a cultusminister állásáról ír a majoritáshozi vonatkozását illetőleg, parlamentarisan analogiakon sarkalló következtetés; a parlament majoritásáról felállított abbéli nézetet illettőleg, hogy az t. i. a parlament a nemzet confessionális elvei és irányzata képviselőjeül nem tekinthető, hogy tehát a kath. többség összehittközésbe jön választott képviselőivel — azon ellenvetés által látjuk hatályában gyöngyítettnek: hogy hisz más vallásfelekezetekebeléből is ütlek a parlamentben képviselők, kiket tulajdon felekezettüköz tartozó választók küldöttek, s a kik, midőn ezáltal terminologie nem nevezhetők ugyan választóiik vallási érdekeik képviselőinek, azokká lesznek, mihelyt protestans vallási érdekek kerül szönyegre.

Más vallásfelekezettek a parlamentnél keresnek támaszt, a kath. a kormánytól, vagy fejedelemlél. Alkotmányos állapotok között azonban a korona és kormány az administratív hatalom egy és elválaszthatlan tényezője: természetes, hogy a fejedelem nem részesítheti oly kedvezményben a katolikusokat, melyet a kormány ellenezne, vagy az alkotmány tiltana.

Azok pedig, kik a parlamentnél keresnek orvoslást, sikerrel találkoznak többnyire, mivel a jogférfiak, a törvénytől készséggel lépnek minden szönyegre hozott oly érdekek védelmére, mely a jog, a jólét, a haladás és szabadság gyümölcseit hulahatja a nemzet ölébe.

Legyünk nyiltak. A parlament előtt az újabb időben, midőn kath. ügyről volt szó, legnagyobb részt papok léptek az ügy képviselőtőre; a világiak önkönyt vagy mel-

lőztetve — csak nézői voltak a dolgok. A k leginkább. A felvetett sérelem vagy ügy, természetstérleg nyert oly szinezetet, mintha az, papi érdekek lenne, melytől a kath. hivek egyeteme távol van.

Rajtunk áll, e bajon segíteni, s a parlamentben álló kath. többségnek tulajdonává tenni a kath. érdekeket.

A korona és parlament között általam felállított dilemma horderejét érezni látszik az 1848 iki kath. „Emlékirat“ szerzője is, ki a kérdés taglalásában nagyobb praecisióval és bátorsággal haladt, mint K ő r m ő e z y. És egy pillanatig sem habozott a legf. kegyuri jogok eddigi gyakorlatát, mint az újabb alkotmányos viszonyok között a vallászabadság és felekezeti autonomia elvével össze nem egyeztetthetőt, javaslat által oly módosítások felé terelni, melyek az egyházszervezet szellemével nem ellenkeznek, másrészt pedig a hitéletnek és az evangélium szellemének nagy előnyököt nyújtának.

S az „Emlékirat“ készséggel látszik hajlani a parlament felé azáltal, hogy az egyház érdekeire való befolyást még a főpapok választásában is hajlandó a hivekkel megosztani; tehát érdekek és jogközösségbe hozza az egyházat azokkal, kik numerice is mint katolikusok a parlamenti többséget képezik.

Az imént mondottak egyszersmind vonatkoznak szerzőnek az V. fejezetben fejtegetett nézeteire s hogy végelemzésben szerző is egyetért velünk, mutatja a 25 lapon olvasható ezen sormentet:

„...ha az 1848. 20. és 3. t. c. z. et épségben kívánja fentartani a nemzet és királya, úgy a püspöki kinevezés s más papi javadalmak adományozása nem függhet a cultusministeriölt, hanem annak vissza kell szállani az egyházra, s újabbon kell szabályoztatni az illetékes tényezők által.“

VEGYES.

— Mai nap kevés ember viseltetik tisztelettel kitűnő szellemek iránt, ép oly kevésbé becsüli az ifju nemzedék a tisztességes aggkort és atyai tekintélyt. A tekintélyek lerontásával a kegyelet is meghaladott álláspontká vált. Légy bár Schiller, Göthe, Shakespeare, vagy légy Humboldt, Newton, Plato és Aristoteles egy személyben; bár körülhajtad a világot vagy fölfedeztel egy új világrészt: mégis ellent mond neked a legelső iskolás gyerek és kigúnyol a legelső szájhósa a legarozatlanabb módon. Ki ezt tagadja, vegye kezébe a „Pecsovics“ című élelcpal megjelent mutatószámát és minden sorából a fentebbiek bebizonnyítását fogja olvasni. A „Magyar Ujság“ bizony nem jó szögalatot tesz a magyar olvasóközönségnek, ha az élelcpalot neki miut „tős gyökeres magyar fűszert“ ajánlja, mely a paprikához csak annyiban hasonlít, hogy ez a nyelvet csipi, amaz meg az erkölést sérti. Ezen állításunk bebizonnyítására elég lesz fölhozunk a rendőri tiszt számláját, mely oly pontokat tartalmaz, hogy az ember csak pirulva olvashatja. Abból pedig, hogy, mint a M. U. mondja, „Brutus helyzetében van, kinek fáj, hogy azokat kell szellemi halálra ítélnie, kik egykor, nem oly rég még közel állottak szívéhez,“ épséggel semmit sem látunk, mert ha a „Pecsovics“ Brutus, akkor a majoritás Caesar, Ormody Bertalan úr pedig az utolsó lapon épen Balám számaraként tünteti föl. A M. U. e mutatószámától valósságos kis remekműnek mondja ugyas, s mig az Eszterházy-keptár szép műveit becsenlőli mazolásoknak tekintette, addig a „Pecsovics“ egyetlen rajzától a legnagyobb elragadtatással szögl, de mi csak azt tanácsoljuk olvasóinknak, hogy ha a „Pecsovicsot“ akarják olvasni, járassák — a „Bolond Miskát“ vagy „Üstököt.“

Legujabb.

— Pest megye decz. 16-diki közgyűlésében a Deák-párt által ajánlott módosítások elvetésével, eredeti szerkezetben fogadta el az országgyűléshez intézendő sérelmi feliratot s elhatározta, hogy ezt az összes törvényhatóságokkal fogja közölni.

Kiadó-tulajdonos és felelős szerkesztő: ZOVÁNYI J. MIHÁLY.

T Ö Z S D E.

Table with multiple columns: Pesti áru- és értéktőzsdé (December 14. é.), Magyar értékpapírok árkelete, Bécsi börze (December 13. é.), Részvények, Elsőbbégi kötvények, Érték és pénz.

Pest 1867. Gyorsajtonymása az Első magyar egyesületi könyvnyomdának (Fanda és társainál) 3 korona-utca 18. szám alatt.

Művészetek és Beig. tatásti díj 30 kr.

Előfi „FÜGGE”

Miután a... első napjától napilap, fogna minden hétfőn tanügyi heti kö szerencsénk ez teletteljesen fi punk kiállítását megszaporodna eddigi előfizés és pedig olyké pok -nak

egész év fél évre negyed é

A „Függetl” töje ingyen fog Azonkivül „Hétfői Lap” egész év fél évre negyed é

Együttal a előfizetőinket, évre előfizettel, hogy az eddigi új előfizetési kegyeskedjeme

Az előfizet talhoz intézen Pest, 1867

Pest, Egyik lap licus érdekek közleményeke befejeztéről, n előbb ő Felsőge nőkének fog mánnyal köz ségnek adatné

Tanui vol nak, melyeket váltig azon n ségi jog mai következmény Nekünk

Aesthet

Egy hangst megszólalás leh ember szölm me de az orgonab az emberit tul lom züg, Megszöla: ki a rétre, mező hogy a természé mas hangja a h rezgési minde természettel ro sabb valamit; szép hangrend ható.

A futóhang elő a hangot. A litbük itt a h rezgési minde hatalmas, áthat hangulatdús kö nem oly csengő Itt a szelid érzélgős jellem